

СТАНОВИЩЕ

от **доц. гнн Стойчо Петров Стойчев** – член на научното жури по процедура за присъждане на образователната и научна степен „**доктор**“ в професионално направление **3.3. Политически науки** на **Марио Донеф Русинов**, представил дисертация на тема „*Политическата корупция при обществените поръчки в България като инструмент за завладяване на държавата (2009–2022)*“ с научен ръководител **доц. Милен Любенов**.

I. Актуалност и научна значимост на темата

Дисертационният труд на Марио Русинов е посветен на политическата корупция при обществените поръчки като механизъм за завладяване на държавата, разгледан в българския политически процес за периода 2009–2022 г. Темата се позиционира в центъра на съвременната сравнителна политология и политическата икономия на корупцията, където фокусът постепенно се измества от индивидуалните корупционни актове към институционализирани модели на разпределение на публични ресурси и възпроизвеждане на елити.

Обществените поръчки представляват стратегическа институционална арена, в която се пресичат публична власт, икономически интереси и партийно-политическа конкуренция. В този смисъл те функционират не само като инструмент на публичната политика, но и като поле за структуриране на клиентелистки мрежи, за преразпределение на ресурси и за изграждане на зависими икономически актьори. Изследването на тези процеси има съществено значение както за анализа на качеството на демокрацията, така и за разбирането на трансформациите на посткомунистическите политически системи.

Заявената научна значимост на дисертацията произтича от опита да се преодолее редуционисткото разбиране за корупцията като девиантно поведение на отделни актьори и да се покаже нейната системна логика като устойчив институционален модел. В този контекст трудът допринася към дебата за *state capture*, като предлага емпирично изследване върху български материал с мащаб и методологическа сложност, които рядко се срещат в националната литература.

II. Структура и съдържание на дисертацията

Дисертационният труд е композиционно последователен и логически структуриран в увод, четири основни глави, заключение, библиография и приложения. Конструкцията следва аналитична логика, при която теоретичната рамка и методологичният дизайн подготвят емпиричната част, а тя от своя страна води към дискусии и обобщаващи изводи.

Първата глава реконструира развитието на научния дебат за корупцията и позиционира изследването спрямо основните теоретични парадигми, свързани с институционалната слабост, елитните конфигурации и механизмите на завладяване на държавата. Втората глава е посветена на методологията и съдържа детайлна операционализация на понятието „корупционен риск“, избор на индикатори, описание на използваните бази данни и аргументация на аналитичния модел.

Третата глава представя резултатите от количествения анализ, включително регресионни модели, композитни индекси и мрежови структури на пазара на обществени поръчки. Четвъртата глава допълва количествените резултати чрез качествени инструменти – казуси и дълбочинни интервюта, които позволяват интерпретация на механизмите на политически фаворитизъм и институционално влияние. В заключението се синтезират резултатите и се извеждат обобщения относно ролята на политическата власт в структуриране на корупционни практики.

Структурата е балансирана и функционална, като съчетава теоретичен анализ, количествена емпирика и качествена интерпретация. Това придава на труда изследователска цялост и позволява проследяване на аргументационната линия от концептуализацията на проблема до емпиричните изводи.

III. Теоретична рамка и позициониране в научния дебат

В теоретично отношение дисертацията интегрира основните подходи в изследването на корупцията, като ги използва не като паралелни обяснителни модели, а като аналитични нива на единна интерпретационна схема. Разгледани са класическите противопоставяния между моралистки и ревизионистки интерпретации, както и рационалистичните модели от типа *principal-agent*, които обясняват корупционния акт чрез асиметрия на информация и дефицит на отчетност.

Тези подходи са допълнени с перспективата на колективното действие, в която корупцията се разглежда като стабилизирано социално равновесие, възпроизвеждано чрез очакванията на участниците, както и с неоинституционалния анализ, акцентиращ върху взаимодействието между формални правила и неформални мрежи. В рамките на тази теоретична синтеза се въвежда и концепцията за завладяна държава, разбрана като процес, при който частни и партийни интереси систематично оформят правилата на разпределение на публични ресурси. По този начин дисертацията аналитично интегрира съществуващите теоретични подходи и тяхното емпирично приложение към българския политически контекст. Чрез това

позициониране изследването се вписва в съвременния международен дебат за институционализирана корупция и елитна конкуренция в посткомунистическите демокрации, като демонстрира способност за превод на абстрактни концептуални рамки в операционализируем изследователски модел.

IV. Методология и изследователски дизайн

Методологичната архитектура на дисертационния труд представлява една от неговите най-силни страни и формира основата на аналитичната убедителност на изводите. Изследването е изградено върху интеграция на количествени и качествени подходи, при която основната обяснителна тежест е поета от мащабен количествен анализ, допълнен от интерпретативни инструменти.

Централно място заема разработването на композитен индекс за корупционен риск, базиран на система от индикатори („червени знамена“), извлечени както от утвърдени международни изследвания, така и от авторски операционализации. Индексът включва показатели, свързани с броя на участниците в процедурите, типовете възлагане, прозрачността на процеса, концентрацията на договори, аномалии в изпълнението и капацитета на фирмите изпълнители. Чрез него корупцията се третира не като единичен акт, а като вероятно явление, проявяващо се чрез структурни отклонения в поведението на участниците.

Изследването се опира на многоизточникова база данни, обединяваща информация от регистрите на обществените поръчки, фирмени регистри, изборни резултати, актове на регулаторни органи и допълнителни корпоративни показатели. Това позволява създаването на аналитичен модел, в който процедурните характеристики на възлагането се свързват с политически и икономически контексти.

Количественият анализ включва регресионни модели, факторни техники и тестове за устойчивост на индикаторите, чрез които се оценява обяснителната сила на различни групи променливи. Важен елемент представлява мрежовият анализ на отношенията между възложители и изпълнители, при който се изследват концентрацията на пазарни позиции, централността на ключови участници и структурните зависимости в системата на възлагане.

Методологичният дизайн се отличава с вътрешна консистентност: теоретичните постановки са преведени в измерими индикатори, индикаторите – в аналитични модели, а резултатите – в интерпретации, свързани с политически процеси. Комбинирането на количествени и

качествени инструменти позволява да се избегне както редуционизмът на чисто статистическия анализ, така и описателният характер на традиционните казусни изследвания.

V. Емпирични резултати и аналитична валидност

Емпиричната част на дисертацията демонстрира значителен обхват и аналитична дълбочина. Проведеният количествен анализ показва, че стандартните „обективни“ характеристики на обществените поръчки – размер, тип на възлагане или институционална принадлежност на възложителя – не обясняват в достатъчна степен вариациите в корупционния риск. Това насочва интерпретацията към системни фактори, свързани с политическата динамика и с конфигурациите на икономически актьори.

Особено значим е резултатът, че при смяна на политическите мандати се наблюдават съществени промени в множествата от изпълнители на обществени поръчки, както на национално, така и на местно ниво. Тази динамика функционира като емпиричен индикатор за политически фаворитизъм и за зависимост на пазарните позиции от властовите конфигурации. Идентифицирани са и случаи на гружества с непропорционално висок дял на спечелени договори спрямо наличния организационен капацитет, което допълнително подсилва тезата за структурирано разпределение на ресурси.

Мрежовият анализ разкрива силна концентрация на отношенията между възложители и изпълнители, характеризираща се с наличие на ограничен брой централни актьори, които доминират пазара. Тази структура не може да бъде обяснена единствено чрез процедурни особености на възлагането, а предполага устойчиви зависимости и дългосрочни взаимодействия.

Качествените казуси и интервюта допълват количествените резултати, като осветяват механизмите на влияние върху процедурите, ролята на неформалните връзки и начина, по който политическите решения се превеждат в икономически предимства. По този начин се изгражда аналитична връзка между макроструктурните модели и конкретните управленски практики.

Валидността на изводите произтича от съвпадението между различни аналитични равнища – статистически зависимости, мрежови структури и интерпретации, основани на конкретни случаи. Това придава на резултатите висока степен на убедителност и позволява те да бъдат използвани като емпирична основа за по-широки заключения относно функционирането на политическата система.

VI. Академична етика, публикации и съответствие с изискванията

В представения дисертационен труд и съпътстващите го материали не се установяват данни за неправомерно заимстване или нарушаване на академичната етика. Използваните източници са коректно цитирани, библиографските позовавания са систематични, а стилът на изложение е академично издържан и дисциплиниран.

Публикациите по темата на дисертацията отразяват основните резултати от изследването и демонстрират последователност в разработването на научния проблем. Те съответстват на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ и показват активност в научното поле, релевантно към темата на труда.

В този смисъл дисертацията отговаря на нормативните изисквания за оригиналност, научна почтеност и публичност на резултатите, предвидени в действащата нормативна рамка за подготовка и защита на докторски трудове.

VII. Критични бележки и ограничения

Наред със своите силни страни, дисертационният труд поставя и редица въпроси, които очертават границите на приложимост на направените изводи и потенциални посоки за бъдещо развитие на изследването.

На първо място, композитният индекс за корупционен риск, макар методологически аргументиран, остава зависим от избора на индикатори и от техните тегла. Това предполага възможност за алтернативни спецификации, които биха могли да доведат до различни резултати и изисква допълнително валидиране чрез външни емпирични тестове.

На второ място, връзката между политическите промени и динамиката на изпълнителите е убедително демонстрирана като корелация, но причинно-следствената интерпретация остава аналитично предположение, което трудно може да бъде доказано в рамките на наличните данни. Този проблем е типичен за изследвания върху корупцията и не компрометира труда, но очертава границите на неговата обяснителна претенция.

На трето място, мрежовият анализ разкрива концентрация и структурни зависимости, но сам по себе си не позволява еднозначно разграничаване между пазарна ефективност, институционални ограничения и политическо влияние като обяснителни фактори. Това изисква по-нататъшни сравнителни изследвания и интеграция на допълнителни данни.

На места количественият анализ доминира за сметка на по-задълбочена концептуална дискусия относно типовете политически режими на

разпределение на ресурси и техните институционални вариации. Подобна теоретична експанзия би позволила по-силно позициониране на изследването в сравнителната литература.

Тези бележки не намаляват научната стойност на дисертацията, а по-скоро подчертават нейната амбиция и сложност, като очертават перспективи за развитие на изследователската програма.

VIII. Научни и научно-приложни приноси

Приносите на дисертационния труд могат да бъдат систематизирани в няколко взаимосвързани направления.

В методологично отношение е разработен интегриран аналитичен модел за изследване на корупционния риск при обществените поръчки, който комбинира композитни индикатори, статистически модели и мрежов анализ. Този подход награжда съществуващите международни изследвания и ги адаптира към специфичния институционален контекст.

В емпирично отношение е създадена обширна база данни, обединяваща различни източници на информация и позволяваща анализ на дълъг времеви период. Този масив от данни има самостоятелна научна стойност и може да служи като основа за бъдещи изследвания върху публичните политики и политическата икономия на корупцията.

В аналитичен план дисертацията предоставя доказателства за системната връзка между политическата динамика и разпределението на публични ресурси, като идентифицира механизми на фаворитизъм, концентрация и институционално влияние. Това укрепва емпиричната основа на концепцията за завладяване на държавата в българския контекст.

В приложно отношение резултатите имат потенциал за използване при разработването на политики за превенция на корупцията, подобряване на процедурите за възлагане и усъвършенстване на механизмите за публичен контрол.

IX. Обща научна оценка

Дисертационният труд представлява самостоятелно научно изследване с ясно формулиран изследователски проблем, обоснована теоретична рамка и комплексен методологичен дизайн. Авторът демонстрира способност за работа с големи масиви от данни, за интеграция на различни аналитични подходи и за извеждане на аргументирани изводи относно функционирането на политическия процес.

Изследването се отличава с висока степен на емпирична плътност, аналитична последователност и концептуална ориентация към съвременните дебати в политическата наука. То надхвърля рамките на описателния анализ и предлага интерпретационен модел, който позволява обяснение на устойчиви институционални практики и на тяхната връзка с динамиката на елитите.

В този смисъл дисертацията демонстрира научна зрялост и съответствие с академичните стандарти за изследване на сложни политически процеси.

X. Заключение

На основата на направения анализ може да се заключи, че дисертационният труд представлява оригинално и самостоятелно научно изследване с приносен характер. Той отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на университетските нормативни правила за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. Поради това подкрепям присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.3. Политически науки на Марио Донеф Русинов за представения дисертационен труд „Политическата корупция при обществените поръчки в България като инструмент за завладяване на държавата (2009–2022)“.

Дата: 12.02.2026 г.

гр. София

Член на научното жури:

доц. д-р Стойчо Петров Стойчев